

«Арбын» орто мектеби

7-класс

**Тема: Евразия материгинин физикалык-
географиялык абалы**

География мугалим: Ташполот уулу С.

Сабактын максаты:

- * 1. Билим берүүчүлүк: Евразиянын физикалык - географиялык абалы, жөнүндө айтып беришет.
- * 2. Өнүктүрүүчүлүк: Евразия материгин дүйнөнүн физикалык картасынан таап анын четки тумшуктарын, чулгап турган океандарды, деңиздерди, кысыктарды, арал жана жарым аралдарын, булуңдарын картадан көрсөтө алышат.
- * 3. Тарбия берүүчүлүк: Топто бири-биринин пикирин угууга, өз оюн эркин, жеткиликтүү айтууга тарбияланышат.

ЕВРАЗИЯДАГЫ НЕГИЗГИ РЕКОРДДОР

✓ АЯНТЫ БОЮНЧА ЭҢ ЧОҢ МАТЕРИК

✓ **БАРДЫК КЛИМАТТЫК АЛКАКТАР**

ЖАЙГАШКАН

✓ **ДҮЙНӨДӨГҮ ЭҢ БИЙИК ЧОКУ**

(ЖОМОЛУНГМА 8848 М)

✓ **ДЕҢИЗ ДЕҢГЭЭЛИ БОЮНЧА ЭҢ ТӨМӨН**

ЖЕР (ӨЛҮК ДЕҢИЗИ -405 М)

✓ **ТҮНДҮК ЖАРЫМ ШАРДАГЫ ЭҢ СУУК ЖЕР**

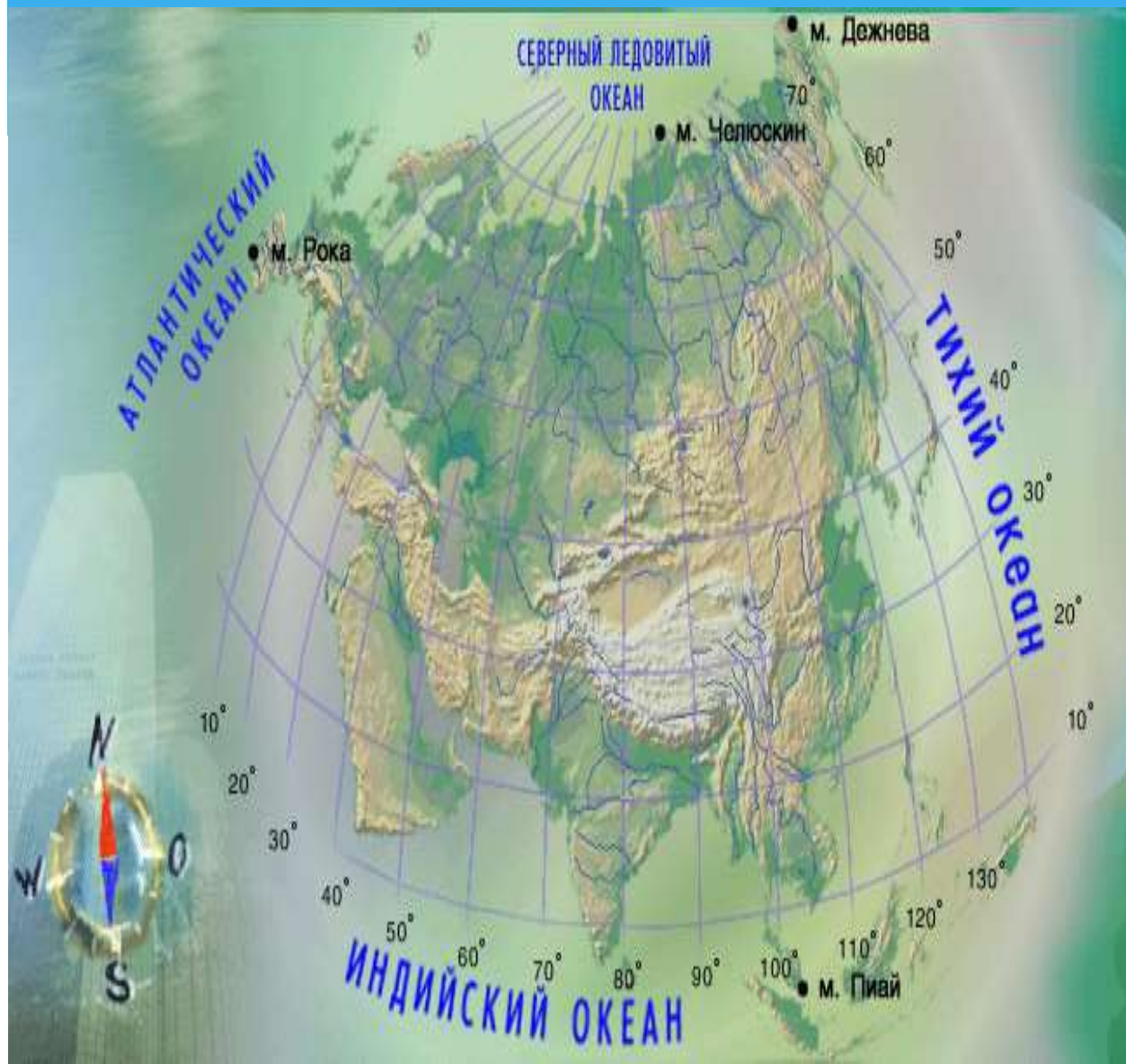
(ОЙМЯКОН -71°)

✓ **ДҮЙНӨДӨ ЖААН ЧАЧЫН ЭҢ КӨП
ЖААГАН АЙМАК**

(ЧЕРЕПУНЖУ ӨРӨӨНҮ 12 000 ММ)

ЕВРАЗИЯНЫН ЧЕТКИ ТОЧКАЛАРЫ

➤ **ТҮНДҮК** – **ЧЕЛЮСКИН**

➤ **ТҮШТҮК** – **ПИЙ**

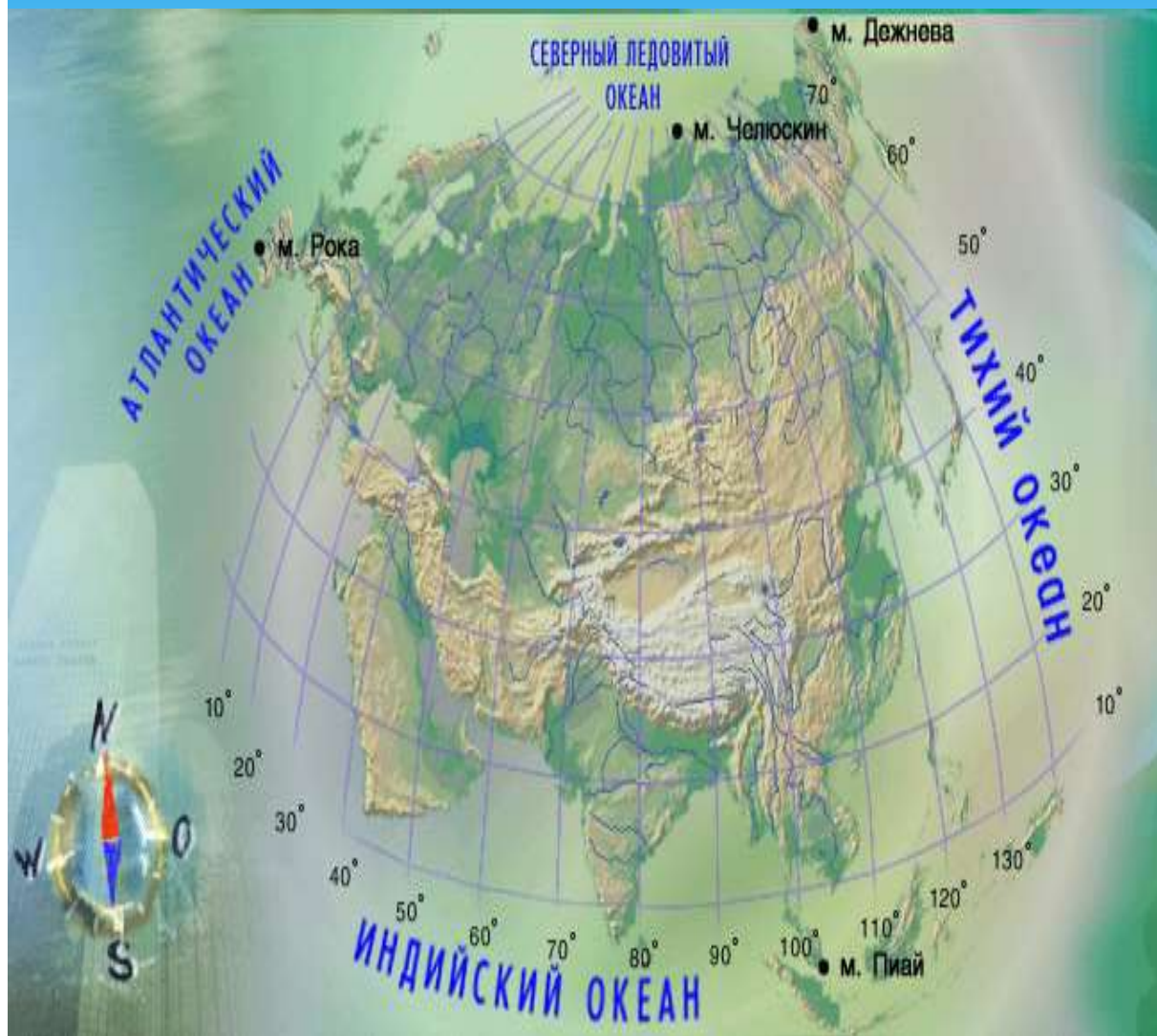
➤ **БАТЫШ** – **РОКА**

➤ **ЧЫГЫШ** – **ДЕЖНЕВА**

ЕВРАЗИЯНЫН ГЕОГРАФИЯЛЫК ЖАЙГАШКАН АБАЛЫ

- **ЕВРАЗИЯНЫН ЖАЛПЫ**

АЯНТЫ 54 МЛН КМ²

**ЖЕ КУРГАКТЫКТЫН 1/3
БӨЛҮГҮН ЭЭЛЕЙТ.**

АНЫН ИЧИНЕН :

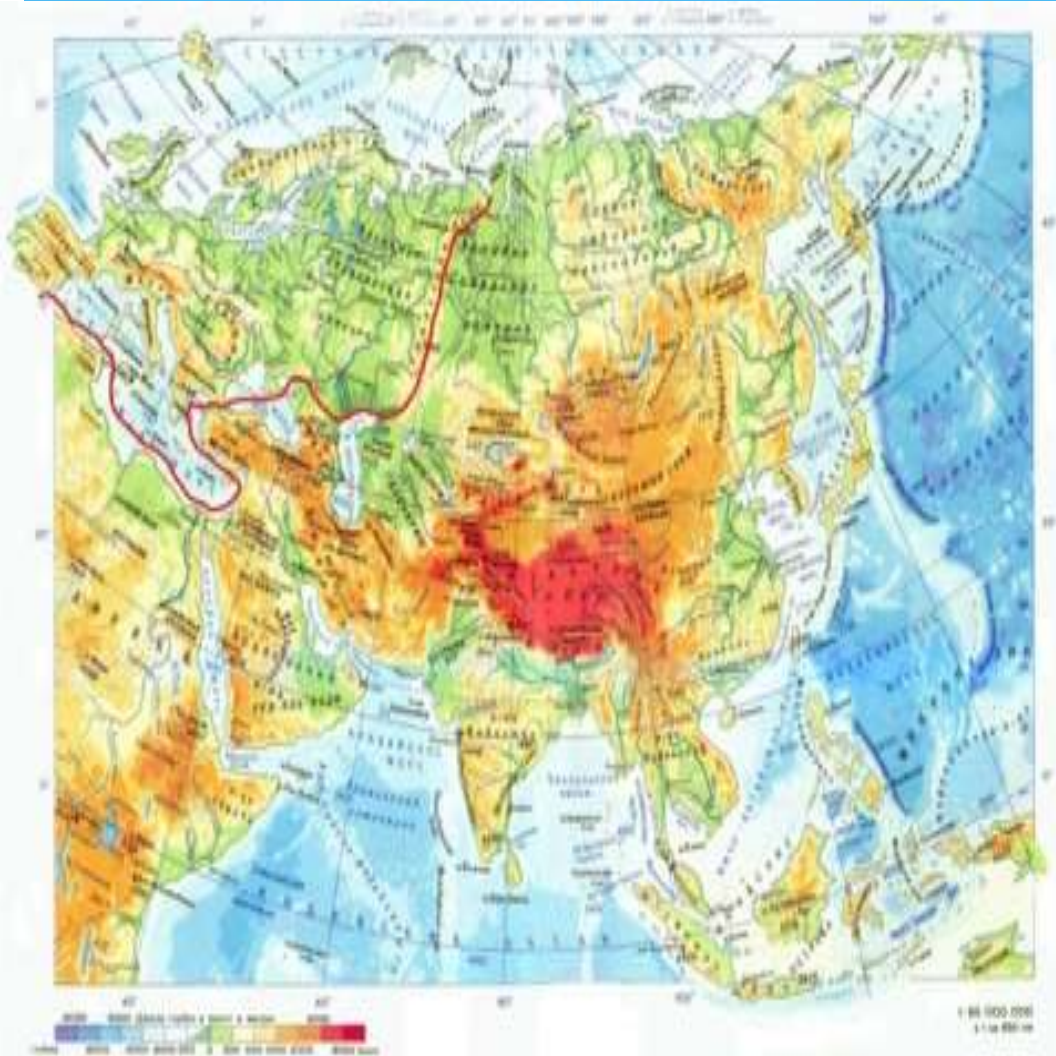
10 МЛН КМ² ЕВРОПАГА ,

**44МЛН КМ² АЗИЯГА ТУУРА
КЕЛЕТ**

ЕВРАЗИЯНЫН ГЕОГРАФИЯЛЫК ЖАЙГАШКАН АБАЛЫ

- **ЕВРОПА ЖАНА АЗИЯ ДҮЙНӨ БӨЛҮКТӨРҮНҮН ЧЕГИ :**
- **УРАЛ ТООЛОРУНУН ЧЫГЫШ ЖАККЫ ЭТЕГИ,**

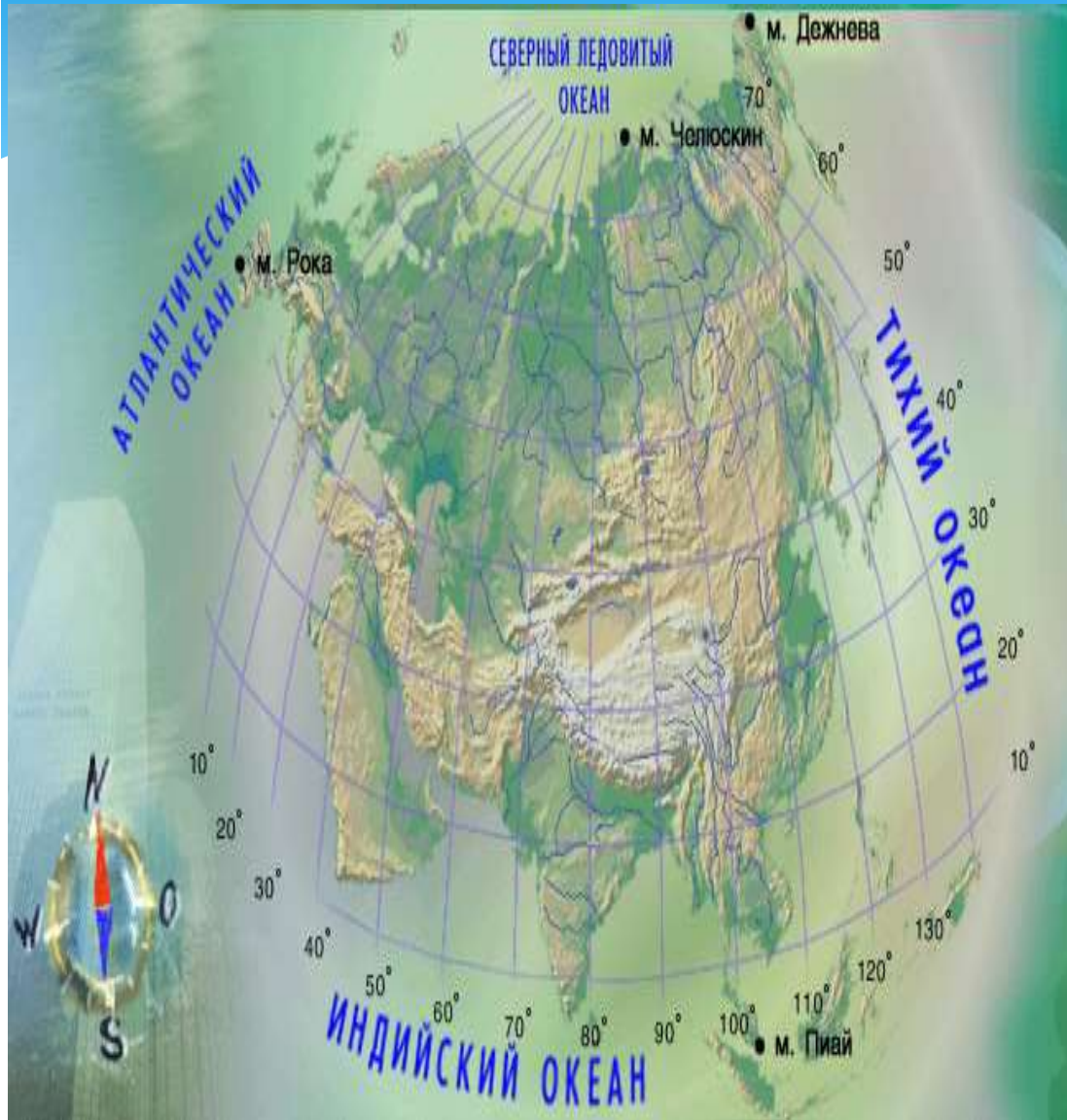

- **ЭЛЬБА ДАРЫЯСЫ,**
- **КАСПИЙ ДЕҢИЗИНИН ТҮНДҮК ЖЭЭГИ,**
- **КУЛА-МАНЧ ОЙДУҢУ,**
- **АНДАН БАТЫШ ТАРАПТЫ КАРАЙ АЗОВ, КАРА ЖАНА ЖЕР ОРТОЛУК ДЕҢИЗДЕРИ,**
- **О.Э. АЛАРДЫ БИРИКТИРИП ТУРУУЧУ КЫСЫКТАР МЕНЕН АЖЫРАЙТ**

ЕВРАЗИЯНЫН ГЕОГРАФИЯЛЫК ЖАЙГАШКАН АБАЛЫ

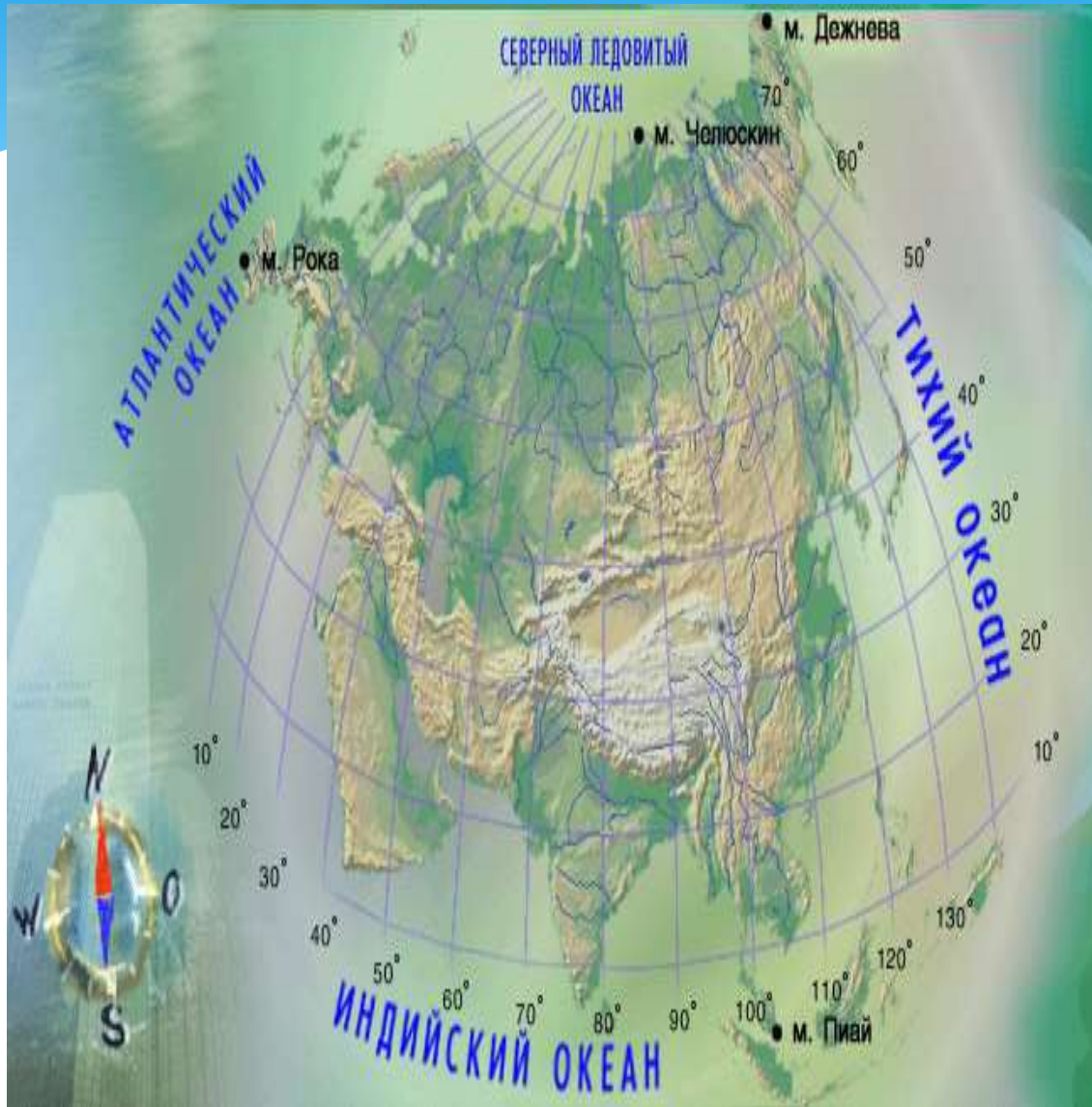

- **ЕВРАЗИЯ** ЭҢ ЧОҢ МАТЕРИК
БОЛГОНДУКТАН
АНЫН ЖАРАТЫЛЫШЫ ӨТӨ ТАТААЛ ЖАНА
АР
ТҮРДҮҮ,
- ТҮНДҮГҮНӨН ТҮШТҮГҮНӨ ЧЕЙИН ТҮНДҮК
ЖАРЫМ ШАРДА ТАРАЛГАН БАРДЫК
КЛИМАТТЫК АЛКАКТАР ЖАНА
ЖАРАТЫЛЫШ ЗОНАЛАРЫ ЖАЙГАШКАН.

**МАТЕРИКТИН ТУШ ТАРАБЫНАН КУРЧАП
ТУРГАН ОКЕАНДАР, АНЫН ЖЭЭКТЕРИНЕ
ЖАКЫН КӨПТӨГӨН ДЕНИЗДЕРДИ,
БУЛУНДАРДЫ КЫСЫКТАРДЫ ТҮЗӨТ .**

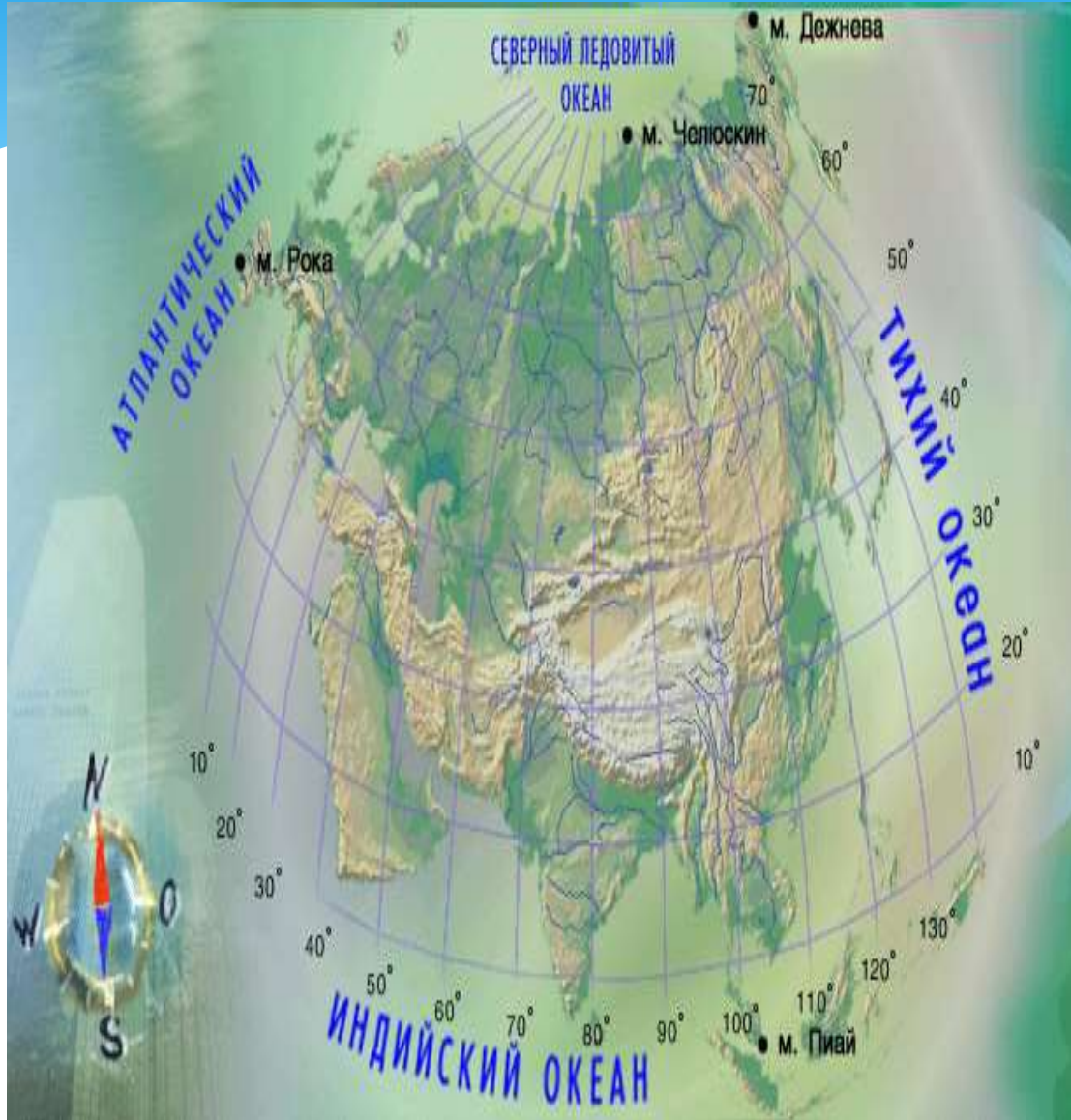
ЕВРАЗИЯНЫН ГЕОГРАФИЯЛЫК ЖАЙГАШКАН АБАЛЫ

- **БАТЫШЫНАН** АТЛАНТИКА ОКЕАНЫН СУУЛАРЫ МАТЕРИКТИН ИЧКИ АЙМАКТАРЫНА ЖИРЕП КИРИП, СКАНДИНАВИЯ ЖАРЫМ АРАЛЫН ПАЙДА КЫЛГАН.
- **ТҮШТҮГҮНӨН** ИНДИ ОКЕАНЫНЫН СУУЛАРЫ МЕНЕН КУРЧАЛГАН АРАВИЯ ЖАНА ИНДОСТАН ЖАРЫМ АРАЛДАРЫ ӨЗҮЛӨРҮНҮН ЧОҢДУГУ МЕНЕН АЙЫРМАЛАНАТ.

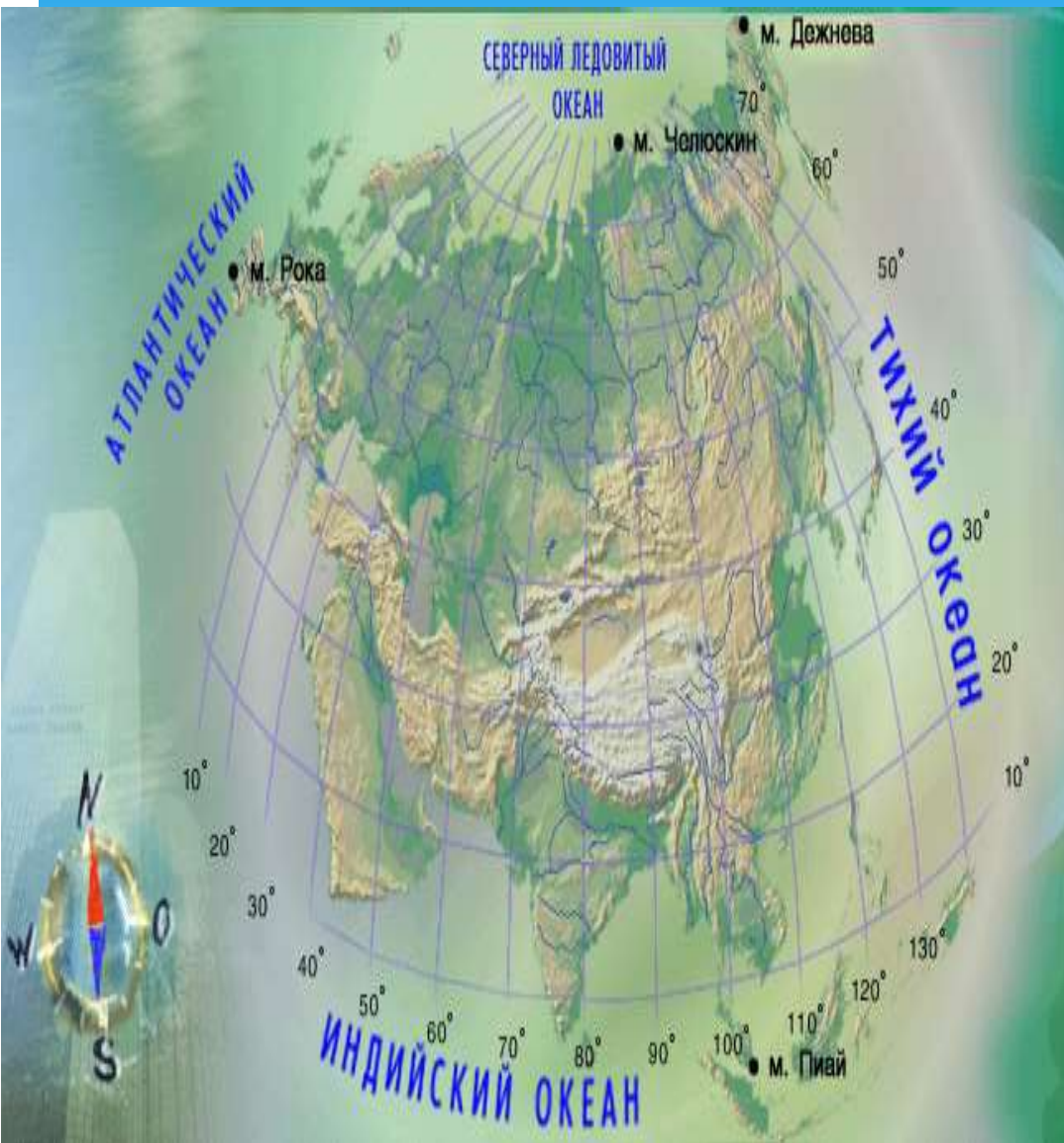
ЕВРАЗИЯНЫН ГЕОГРАФИЯЛЫК ЖАЙГАШКАН АБАЛЫ

МАТЕРИКТИН БАТЫШЫ МЕНЕН ТҮШТҮК ТАРАПТАРЫНДАГЫ ЖЭЭКТЕРИНЕ ЖАКЫН ӨТӨ КӨПТӨГӨН АРАЛДАР БАР, АЛАРДЫН ЭҢ ИРИЛЕРИ БРИТАН АРАЛДАРЫ ЖАНА ШРИ-ЛАНКА КИРЕТ.

- **ЕВРАЗИЯНЫН ЧЫГЫШ БӨЛҮГҮ**
ТЫНЧ ОКЕАН МЕНЕН КУРЧАЛЫП ТУРАТ, АНЫН ЖЭЭКТЕРИ ДА БУЛУҢ –БУЙТКАЛУУ. АНДАГЫ КӨПТӨГӨН ДЕҢИЗДЕР ЖАРЫМ АРАЛДАРДЫН (КАМЧАТКА) ЖАНА АРАЛДАРДЫН (ЗОНД,ЯПОН Ж.Б.) ТИЗМЕГИ МЕНЕН ОКЕАНДАН БӨЛӨТ.

ЕВРАЗИЯНЫН ГЕОГРАФИЯЛЫК ЖАЙГАШКАН АБАЛЫ

**ТҮНДҮК МУЗ ОКЕАНЫ МАТЕРИККЕ
АНЧА ТЕРЕҢ КИРБЕЙТ.**

- **ТҮНДҮКТӨ** ЖАҢЫ СИБИРЬ, ЖАҢЫ ЖЕР
ЖАНА БИР НЕЧЕ АРАЛДАР ЖАЙГАШКАН.
- АЛ ЭМИ ЖАРЫМ АРАЛДАРДЫН
ЭҢ ЧОҢУ- ЧУКЧА, ТАЙМЫР, КОЛА Б.С.

ЕВРАЗИЯ ЖЕР ШАРЫНЫН БҮТКҮЛ
ТӨРТ ОКЕАНЫ МЕНЕН КУРЧАЛЫП ТУРАТ.
АЛАР ПАЙДА КЫЛГАН ДЕҢИЗДЕРДИ
САЛЫШТЫРСАК ТҮШТҮГҮНДӨГҮ
ЖАНА ЧЫГЫШЫНДАГЫ ДЕҢИЗДЕР
БААРЫНАН ТЕРЕҢ.

БОРБОРДУК ЖАНА ТҮНДҮК-ЧЫГЫШ АЗИЯНЫ АЧУУ ЖАНА ИЗИЛДӨӨ ТАРЫХЫ.

- **ИЗИЛДӨӨЛӨР ОРУС САЯКАТЧЫЛЫРЫНЫН**
ЫСЫМЫ МЕНЕН БАЙЛАНЫШКАН.
- **1581-1584 –ЖЫЛДАРЫ**
ЕРМАКТЫН БАТЫШ СИБИРГЕ
ЖОРТУУЛУНАН
ЕНИСЕЙ, ЛЕНА ДАРЫЯЛАРЫНЫН АЛАБЫ
АЧЫЛГАН.
- **И.МОСКВИТТИН БАШТАГАН**
САЯКАТЧЫЛЫРЫ
ТҮНДҮК АЗИЯ АРКЫЛУУ ОХОТ ДЕҢИЗИНЕ
ЖЕТКЕН.

XVII КЫЛЫМДА ОРТОСУНА ЧЕЙИН ОРУС ОКУМУШТУУЛАРЫ

• XVII КЫЛЫМДЫН ОРТОСУНА ЧЕЙИН
ОРУС ОКУМУШТУУЛАРЫ-

ЯМАЛ, ТАЙМЫР, ЧУКЧА ЖАРЫМ
АРАЛДАРЫНАН КИЙИН ТҮНДҮК МУЗ ОКЕАНЫ
АРКЫЛУУ ТЫНЧ ОКЕАНГА ӨТҮШҮП, АЗИЯ -
АМЕРИКАГА БАЙЛАНЫШПАГАН КУРГАКТЫК
ЭКЕНИН ДАЛИЛДЕШКЕН.

ЖАРАТЫЛЫШЫ КАТААЛ БОЛГОНДУКТАН
БОРБОРДУК АЗИЯ ӨТӨ КЕЧ ИЗИЛДЕНГЕН.

П.П.СЕМЕНОВ-ТЯН-ШАНСКИЙДИН ИЗИЛДӨӨЛӨРҮ.

- ТЯНЬ-ШАНЬ ТОО СИСТЕМАСЫНЫН ЧЕК АРАЛАРЫН АНЫКТАГАН,
- ХАН-ТЕҢГРИ ЧОКУСУН АЧКАН,
- ЫСЫК-КӨЛДӨН СУУ АГЫП ЧЫКПАГАНДЫГЫН ДАЛИЛДЕГЕН,
- ТЯНЬ-ШАНЬ ТООЛОРУ АЛПЫДАН БИЙИК ЭКЕНДИГИН ДАЛИЛДЕГЕН,
- ЖАНАР ТООЛОРДУН ЖОКТУГУН АНЫКТАГАН,
- ТОО КАПТАЛДАРЫНДАГЫ ЛАНДШАФТТАРДЫН БИЙИКТИК АЛКАКТАРЫ ИЗИЛДЕНГЕН.

**П.П.СЕМЕНОВДУН БУЛ АЙМАКТАГЫ
ЭМГЕКТЕРИ ЖОГОРУ БААЛАНЫП,
ТЯН-ШАНСКИЙ ДЕГЕН ЫСЫМГА ТАТЫКТУУ
БОЛГОН.**

Н.М.ПРЖЕВАЛЬСКИЙДИН БОРБОРДУК АЗИЯДАГЫ САЯКАТТАРЫ

- **ХУАНХЭ ЖАНА ЯНЦЫ ДАРЫЯЛАРЫН ТҮЗҮҮЧҮ** БАШКЫ КУЙМАЛАРЫН КАРТАГА БИРИНЧИ ЖОЛУ ТҮШҮРГӨН.
- МАТЕРИКТЕРДЕ КЕЗДЕШПЕГЕН ЖАПАЙЫ ЖЫЛКЫ (ПРЖЕВАЛЬСКИЙДИН ЖЫЛКЫСЫ),
- АЗИЯНЫН ТӨӨСҮ СЫЯКТУУ ЖАНЫБАРЛАРДЫН ЖАҢЫ ТҮРЛӨРҮ ЖӨНҮНДӨ МААЛЫМАТ БЕРГЕН.
- ӨСҮМДҮКТӨР МЕНЕН ТОО ТЕКТЕРИНИН БАЙ КОЛЛЕКЦИЯСЫН ЧОГУЛТКАН.
- ЖЕРГИЛИКТҮҮ КАЛККА ДА ЗОР КӨҢҮЛ БӨЛГӨН.

БОРБОРДУК АЗИЯГА 4-ЖОЛУ САЯКАТ ЖАСАГАН.
БЕШИНЧИ САЯКАТЫНЫН БАШЫНДА КАЗА БОЛУП,
ӨЛӨӨР АЛДЫНДА СӨӨГҮН ЫСЫК-КӨЛДҮН БОЮНА,
ТЕСКЕЙ АЛА-ТООНУН ЭТЕГИНЕ КОЮНУ ӨТҮНГӨН.

Көрсөткүчтөр:

Сабак максатына жетет дейбиз, эгер окуучу:

- Евразиянын физикалык-географиялык абалы жана ачылышы жөнүндө маалымат менен таанышса.
- Алган билимдеринин негизинде таанып билүүсү артса.
- Билимдүү болууга умтулуп, тапшырманы биргелешип так иштей алышса.